

Inbreng schriftelijk overleg (Informeel) Energieraad 5 september 2022

De energiecrisis vraagt veel van onze samenleving. Huishoudens en bedrijven doen hun uiterste best om de financiële klappen op te vangen. Door de aanhoudend hoge energieprijzen dreigt een groot aantal glastuinbouwbedrijven op korte termijn in grote continuïteitsproblemen te komen. Glastuinbouw Nederland maakt zich ernstige zorgen over de economische en sociale gevolgen van deze energiecrisis voor heel Nederland. Glastuinbouw Nederland gelooft dat snel actie moet worden ondernomen om de energielasten draagbaar te maken. Diversifiëren van het energieaanbod, verlaging van de gasvraag via besparingen en duurzame energie-opwek, het ondersteunen van huishoudens en mkb-bedrijven, die in de problemen komen, en tot slot het weren van speculanten uit de energiemarkt dragen hier aan bij. Want alleen samen komen we deze energiecrisis door.

Desastreuze economische impact

Driekwart jaar geleden voorspelde Rabobank samen met Glastuinbouw Nederland al dat 40 procent van de glastuinbouwbedrijven in financiële problemen komt, als de situatie niet verbetert. En de situatie is niet verbeterd, maar zelfs verslechterd. Op dit moment is er een extreme piek: meer dan twintig keer de prijs van een jaar geleden. Daarnaast zijn ook andere grondstoffen fors duurder geworden. Deze hoge kosten zijn, in tegenstelling tot veel andere sectoren, niet door te berekenen in de verkoopprijzen, omdat deze op een Europese of wereldmarkt worden bepaald. Inmiddels begint het nieuwe teeltseizoen en staan telers voor een ingrijpende keuze: wat ik ga doen met mijn teelt en moet ik dit najaar überhaupt gaan telen?

De gevolgen hiervan raken niet alleen de directe omgeving van glastuinders, maar ook toeleveringsbedrijven en afnemers, ofwel de gehele keten. En deze keten komt uiteindelijk uit bij de maatschappij. Er moet iets gebeuren als we economische schade willen voorkomen. We gebruiken in Nederland in een gemiddeld jaar 40 miljard kuub gas en betaalden hier tot een jaar geleden met elkaar 8 miljard euro voor. Nu dreigen die kosten tien keer zo hoog te worden. Een verschil van 72 miljard euro is een enorme economische dreun. Hoe gaan we dat als maatschappij kunnen betalen? Veel ondernemers zitten daardoor in liquiditeitsproblemen. De positie van de Nederlandse glastuinbouw staat daarmee op het spel, waardoor er onvoldoende financiële ruimte is om te vergroenen.

- Een uitbreiding van het borgstellingskrediet geeft glastuinbouwbedrijven op korte termijn de benodigde lucht geven in de strijd om lijfsbehoud. Dit geeft hen ook toegang tot financiering om te verduurzamen. Bedrijven moeten immers financieel fit zijn om de energietransitie te maken. Met het oog op de winter roept Glastuinbouw Nederland de minister op samen met de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de staatssecretaris van Fiscaliteit en Belastingdienst deze borgstelling zo spoedig mogelijk beschikbaar te stellen.

Onconcurrerbaar energiespeelveld in Europa

In maart 2022 heeft de Europese Commissie een pakket aangekondigd om de sector in deze noodsituatie te ondersteunen. Dit pakket is in juli door de Commissie uitgebreid, opdat lidstaten makkelijker en adequater maatregelen kunnen treffen om de stijgende energieprijzen te kunnen compenseren. Glastuinders kunnen daardoor tijdelijk steun ontvangen om de verduurzamingslag te maken. Momenteel maakt Nederland nog geen gebruik van dit EU-pakket.

- Een aantal EU-lidstaten benut het Europese Staatssteunkader en de crisisreserve van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) al maximaal en ondersteunen hun telers met passende maatregelen voor de stijgende energieprijzen in de (glas)tuinbouw. Dit leidt tot oneerlijke concurrentie op de interne markt doordat de kostprijzen voor de Nederlandse teler zijn fors hoger dan die voor hun Europese concurrent. Glastuinbouw Nederland vraagt het kabinet op oneerlijke concurrentie te voorkomen en het steunpakket open te stellen voor snellere verduurzaming van de Nederlandse tuinbouw.

Marktingrijpen contraproductief

Afgelopen week [pleitte](#) de voorzitter van de Europese Commissie, dr. Ursula von der Leyen, voor interventie in de Europese energiemarkt. Glastuinbouw Nederland roept de minister op waak- en bedachtzaam te zijn voor marktingrijpen. De afgelopen decennia functioneerde de markt precies zoals ingegeven: een markt met keuzevrijheid en concurrentie, hetgeen tot lagere prijzen leidde. Subsidiëring van leveranciers, door de prijzen kunstmatig om laag te brengen, resulteert in een onzichtbare verschuiving van de energiekosten naar de Staat. Als je wilt dat leveranciers met hoge inkoopkosten goedkoop blijven leveren, moet je sterk fossiele brandstoffen subsidiëren. Niet alleen gaat dit tegen de klimaatdoelstellingen van de Europese Green Deal in, maar ook zullen consumenten uiteindelijk weinig verschil merken in de portemonnee door deze subsidies. Bij het stellen van prijsmaxima verdwijnt immers de prikkel die hoge prijzen geven om de vraag te verminderen, waardoor er minder gas beschikbaar is voor opslag. Marktingrijpen is daardoor contraproductief.

- Glastuinbouw Nederland is geen voorstander van marktingrijpen in de Europese energiemarkt. In plaats daarvan roept Glastuinbouw Nederland op versneld steun te geven aan lage- en middeninkomens en voorheen gezonde mkb-bedrijven, die tijdens deze crisis dreigen om te vallen. Het instellen van een borgstellingsfonds op EU-niveau kan hiervoor een eerste stap zijn.
- Als de Commissie toch wil ingrijpen in de markt, zou Glastuinbouw Nederland graag willen onderzoeken om de positie van (tussen)handelaren te herzien. Zij hebben veel invloed in de prijsbepaling van de markt en kunnen de gasprijs kunstmatig verhogen door gas van de markt af te halen, zonder zelf ook maar enig gas te gebruiken. Is het wellicht mogelijk alleen die actoren op de energiemarkt toe te staan die daadwerkelijk ook zelf gas consumeren, met als doel speculatie van onze energiebronnen als primaire levensbehoefte te temperen?

Diversifieer energieaanbod

In Nederland hebben we de afgelopen jaren fors ingezet op de energietransitie, maar daarbij leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie uit het oog verloren. Diversificatie van energiebronnen in Europa is daarom nu noodzakelijk om het energieaanbod te vergroten. De Nederlandse glastuinbouwsector kan een grote rol spelen om de opwek van duurzame energie nationaal een sterke impuls te vervullen. En daarmee onze afhankelijkheid van (Russisch) aardgas versneld te verminderen. Een maatschappelijke rol die de glastuinbouw graag op zich neemt. Glastuinbouw Nederland wil daarom op korte termijn samen met het Rijk en andere betrokkenen inzetten op een [investeringsimpuls](#) voor de energietransitie. Doel is binnen vijf jaar het aardgasverbruik met ruim **900 miljoen kuub** per jaar te verlagen en de CO₂-uitstoot met ruim **1,6 megaton per jaar**. Deze snelle reductie, vergelijkbaar met het jaarverbruik van ruim 750.000 huishoudens, is buitengewoon voor Nederland.

- ➔ Glastuinbouw Nederland wil versneld haar aardgasverbruik met ruim 900 miljoen kuub per jaar verlagen en de CO₂-uitstoot met ruim 1,6 megaton per jaar. Om dit doel samen met het Rijk op korte termijn te behalen is een uitbreiding van de Borgstelling Landbouwregeling, bijstelling van de stokkende SDE-regeling, een verruiming van het subsidieplafond conform het EU-steunpakket, een maatwerkaanpak om regionale projecten te versnellen, een bijstelling van de Innovatiebox, een optimalisatie van de Mijnbouwwet en de realisatie van voldoende externe CO₂-bronnen voor gewasteelt nodig.

Alle sluizen open voor duurzame energie

De huidige SDE-systematiek voor duurzame warmte komt niet overeen met de situatie in de sector. Tijdens de elektriciteitsopwekking via warmtekrachtkoppelingen (WKK) komt bij een glastuinbouwbedrijf restwarmte vrij, die kan worden gebruikt om de kas te verwarmen. Door de hoge elektriciteitsprijzen is het voor ondernemers erg interessant om elektriciteit te leveren aan het net door hun WKK's aan te zetten. Hierdoor is het gebruik van fossiele restwarmte uit de WKK momenteel dusdanig aantrekkelijk dat ondernemers maximaal de WKK's zullen gebruiken, op duurzame warmte zullen besparen en komen zowel lopende als nieuwe projecten in financiële problemen. Dit betekent dat we **700 miljoen m³ aardgas éxtra gaan gebruiken**, terwijl de sector juist groene stappen vooruit wil maken en minder gas wil gebruiken.

- ➔ Uitvoering van de [motie-Grinwis/Erkens](#) gericht op een tijdelijke correctieregeling duurzame warmte kan de SDE++ in de glastuinbouw weer uit het slop halen. Glastuinbouw Nederland stelt voor de warmteprijs (*de 'spark-spread'*) als referentie in de SDE voor duurzame warmte opties in de glastuinbouw aan te houden. Het is van belang dat de formule van het correctiebedrag aangepast wordt, zodat het correctiebedrag wordt gebaseerd op de prijs van restwarmte van elektriciteitsproductie in plaats van enkel de gasprijs.